

| ویژه اولین سالگرد شهید رئیسی |
| سه شنبه ۱۳۰ اردیبهشت ۱۴۰۴ |
| ۲۲ ذی‌القعدة ۱۴۴۶ |

مقام توحیدی ابراهیم

محمدجواد اخوان
مدیرمسئول

در سال‌های پس از جنگ تحمیلی، فضای سیاسی کشور به‌تدریج متأثر از دوگانه‌هایی شد که عملاً به نوع کشگری جریانات سیاسی جهت‌می‌دادو حتی بر کارآمدی نظام اجرایی نیز اثر گذارد. در نگاه بخشی از نخبگان سیاسی، کشور در معرض انتخاب میان این دوگانه‌ها قرار می‌گرفت که یک سر آن به آرمان‌های انقلاب‌اسلامی نزدیک بود و سر دیگر با اهداف مادی و دنیوی قربایت داشت. به‌گونه‌ای مردم میان دنیا و آخرت و نیز میان سعادت مادی و معنوی مجبور به انتخاب یکی می‌شدند و حتی به ظهور دوقطبی‌های کاذب اجتماعی نیز می‌انجامید.

متأسفانه در سه دهه بعداز جنگ نیز این شکاف‌های فرضی حتی تا ذهن رؤسای جمهور نیز گاه بالا آمد و برخی از آنان خواسته یا ناخواسته در تله کاذب پرچسته‌سازی یکی و نفی دیگری افتادند. یکی از فضاثل خاص شهید آیت‌الله رئیسی آن بود که به رغم کوتاهی دوره خدمت در کسوت ریاست جمهوری، هم در نظر و هم در عمل به این دوگانه‌ها خاتمه داد و یگانگی سیاست‌روزی جمهوری اسلامی را عیان ساخت. مروری بر برخی از این دوگانه‌ها می‌تواند ارزش والای جهت‌گیری «شهید جمهور» را آشکار سازد.

بعد از پایان جنگ، تکنوکرات‌ها با دو گانه انقلاب‌اسلامی و جمهوری اسلامی کوشیدند بقای جمهوری اسلامی را در گرو دست کشیدن از آرمان‌های انقلاب‌اسلامی معرفی کنند. رهبر معظم انقلاب‌اسلامی در بیانیه گام‌دوم چنین تعارضی را بی معنا دانستند و تصریح کردند: «انقلاب‌اسلامی...از نظر به نظام انقلابی تابد دفاع می‌کند.» مکتب فکری و عملی شهید رئیسی در حوزه‌های مختلفی نظام‌یافتگی تعارضی در واقع وجود ندارد و می‌توان هم آرمان‌های انقلاب‌اسلامی را تعقیب و هم در قامت یک دولت-ملت متعارف در صحنه سیاست بین‌الملل بازیگری کرد.از این‌رو می‌توان گفت‌مان او را در امتداد احترام به نظریه «نظام انقلابی» دانست.

از نقاط قوت جمهوری اسلامی شکل‌گیری «عمق راهبردی خارجی» و اقتدارافزایی ایران بوده است. ام‌ا در زمان دولت‌های یازدهم و دوازدهم، تلاش شد با طرح دوگانه میدان و دیپلماسی، شکافی در بازوهای سیاست خارجی جمهوری اسلامی تعریف و مانع هم‌افزایی این دو بازوی اقتدار نظام شود. هر چند شخص آیت‌الله رئیسی به اندازه دیگران بر موضوع سیاست خارجی تمرکز نکرده بود، اما با اتخاذ دیپلماسی متوازن و نیز وحدت دیپلماسی و میدان (که مخصوصاً حاصل مجاهدت‌های شهید حسین امیرعبداللهیان بود)، عملاً بر کات و دستاوردهای سیاست خارجی انقلاب‌اسلامی را انسان داد و به ادعای تعارض میدان و دیپلماسی پایان داده شد.

هر چند در ذات نظریه مردم‌سالاری دینی، تلازم مردم و دین وجود دارد، اما در سال‌های پس از دوم‌خرداد تلاش شد میان این دو مؤلفه تعارض نشان داده شود و کسب رضایت مردم و جلب رضایت الهی به‌معنای دو رویکرد کاملاً متضاد معرفی گردد. رویکرد مردم‌گرایی و مردم‌محوری شخص آیت‌الله رئیسی در عین تقید و افتخار آن به ارزش‌های دینی در عمل نشان داد کسب رضایت خالق هیچ تباثینی با رضایت مخلوق ندارد و می‌توان توافمان برای رضای خدا و مردم تلاش کرد که این تجلی عملی مردم‌سالاری دینی بود. در مدیریت شهید آیت‌الله رئیسی نشان داده شد که هم می‌توان به مبانی نظری انقلاب‌اسلامی توجه کرد و هم کار و تلاش خستگی‌ناپذیر برای تحقق آن را دنبال کرد.ایشان نشان داد رویکرد نظری و انتزاعی صرف یا پرکاری بدون اتکنا بر نظریه به‌معنای انقلابی‌گری نیست و انقلابی‌گری در وحدت نظر و عمل معنا می‌یابد.

هر چند بدخواهان شهید آیت‌الله رئیسی با گزاره‌هایی چون «یکپارچگی حاکمیت» کوشیدند می‌ت‌های الگوی مدیریتی او را به حاشیه ببرند، اما نمی‌توان این واقعیت را انکار کرد که یکی از دلایل اصلی موفقیت‌های گوناگونش (به‌رغم کوتاهی دوران خدمت)، تن ندادن به این دوگانه‌ها و بازگشت به مسیر توحیدی اصل نظام و انقلاب بود. فضیلت خاص «مقام ابراهیم» همین توحید و وحدت‌گرایی بود.

چهارم اگر تقدیر الهی به گونه‌ای دیگر رقم می‌خورد و مردم ایران از وجود این «شهید خدمت» محروم نمی‌ماندند، بر کات این یگانگی گفت‌مانی و مدیریتی برای کشور و ملت نیز بیشتر عیان می‌شد.

شهید رئیسی گفت

اگر کسی مرا برای ریاست خبرگان مطرح کند

حتماً مخالفت خواهم کرد

باز خوانی نقش مدیریتی شهید رئیسی در مجلس خبرگان، قوه قضائیه و دولت در گفت‌وگوی «جوان» با آیت‌الله عباس کعبی

گاهی تاریخ، چهره‌هایی را به خود می‌بیند که نه تنها در زمان خود تأثیر گذارند، بلکه خاطره حضورشان در ذهن و قلب مردم ماندگار می‌شود. شهید آیت‌الله سیدابراهیم رئیسی یکی از همین چهره‌های ماندگار است؛ شخصیتی که با اخلاص، تواضع، مجاهدت و اراده‌ای خستگی‌ناپذیر مسیر خدمت را دنبال کرد و در هر جایگاهی که قرار گرفت، جز تعالی و اعتلای مردم و کشور اندیشه‌ای نداشت. از روزهایی که در مجلس خبرگان نقش آفرینی کرد تا دوران ریاست قوه قضائیه که پرچم عدالت را برافراشت و نهایتاً در جایگاه ریاست جمهوری، دغدغه‌ای جز خدمت به مردم نداشت. حضور او همیشه امیدبخش بود. شخصیت متواضع، اهل کار جمعی، صادق و وفادار به ارزش‌های انقلاب، او را نه تنها در میان سیاستمداران، بلکه در دل مردم به نامی جاودانه تبدیل کرد. آیت‌الله عباس کعبی، عضو هیئت رئیسه مجلس خبرگان رهبری در گفت‌وگو با «جوان» از خاطرات و نقش شهید رئیسی در عرصه‌های مختلف سخن می‌گوید. او به ابعاد مختلف حضور ایشان در خبرگان، نگاه ویژه‌اش به عدالت قضایی، تلاش‌های بی‌وقفه‌اش برای مبارزه با فساد و اولویت‌های ایشان در دوران ریاست جمهوری اشاره می‌کند. مبارزه با فساد، عدالت‌گرایی، توجه ویژه به محرومان، تلاش برای رونق اقتصادی و فعال‌سازی ظرفیت‌های مردمی، تنها بخشی از مسیر پرافتخار او بود. روزهایش با تلاش بی‌وقفه برای حل مشکلات سپری می‌شد و شب‌هایش با دعا و عبادت در خلوت انس می‌گذاشت. او پس از شهادت سردار سلیمانی، آرزوی شهادت داشت، گویی می‌دانست که راه خدمت، پایانی جز جاودانگی ندارد. اکنون که از او سخن می‌گوییم، نه فقط از یک رئیس جمهور یا یک فقیه برجسته، بلکه از مردی سخن می‌گوییم که در هر لحظه، برای مردم و کشورش زیست و به تمامی خویش را وقف خدمت کرد.

شهادت شهید رئیسی چند روز مانده بود به اجلاسیه مجلس خبرگان، حضور و رویکرد شهید آیت‌الله رئیسی را در مجلس خبرگان رهبری چطور می‌دیدید؟

روزهایی که شما به یادمان آوردید، روزهایی فراموش‌نشدنی بودند که به پرواز جاودانه شهید رئیسی و شهادی خدمت منتهی شد. این روزها برای ما خاطراتی ماندگار و تاریخی هستند. حدود یک هفته قبل از شهادت ایشان، در مشهد خدمت‌شان بودیم. معمولاً جلسات منظم فصلی، ماهانه و تلفنی با ایشان برگزار می‌شد. شهید رئیسی فردی برجسته، مخلص و متواضع بود که کارهای بزرگی را با اخلاص و جدیت انجام می‌داد. در مجلس خبرگان، ایشان وزنه‌ای تأثیرگذار محسوب می‌شدند و با نگاه ولایت‌مدارانه و متشرعانه به آینده انقلاب می‌نگریستند. در روزهای منتهی به اجلاسیه خبرگان، بحث انتخاب هیئت‌رئیس مطرح بود و ایشان نیز در میان نامزدهای ریاست مجلس خبرگان و نایب‌رئیس قرار داشتند. اما ایشان قاطعانه اعلام کردند که قصد پذیرش این مسئولیت را ندارند و تأکید کردند: «من رئیس جمهور هستم، افراد بزرگ‌تری از من نیز حضور دارند و خلایق وجود ندارد. مجلس خبرگان جایگاهی معنوی و تأثیرگذار دارد و من در مقام ریاست جمهوری مشغول خدمت هستم. اگر کسی اسم مرا برای ریاست یا نایب‌رئیس خبرگان مطرح کند، حتماً مخالفت خواهم کرد.»

شهید رئیسی علاوه بر نقش رسمی خود، وقت زیادی برای مجلس خبرگان اختصاص می‌دادند، حتی در جلسات غیررسمی، مانند صیافت‌های شام، ایشان ساعت‌ها با خبرگان بحث و گفت‌وگو، نظرات آنان را بررسی و دغدغه‌هایشان را پیگیری می‌کردند. ارتباط ایشان با حاکمیت صرفاً اداری نبود، بلکه ارتباطی ارزشی و کلان در راستای حفظ اصول حوزه و روحانیت بود. ایشان تلاش می‌کردند از ولایت هزینه نکنند، بلکه مسیرها را هموار کنند و از دوش ولایت بار بردارند. با چنین رویکردی، جایگاه ویژه‌ای در مجلس خبرگان داشتند و حضورشان در هیئت‌رئیس کاملاً برآورنده بود. باوجود مشغله‌های فراوان ریاست جمهوری، همچنان برای امور مجلس وقت می‌گذاشتند و پیگیر مسائل دبیرخانه بودند. یکی از ویژگی‌های برجسته مدیریتی شهید رئیسی، دقت و پیگیری مداوم امور بود. ایشان نسبت به محرومان و مشکلات مردم احساس تعهد داشتند. به‌عنوان نمونه، هشت بار به خوزستان سفر کردند و در یکی از دیدارها گفتند: «اگر لازم باشد، باز هم بیشتر می‌آیم تا مشکلات حل شود.» این روحیه جدی و پیگیرانه، نشان‌دهنده نگاه مدیریتی

ویژه ایشان بود. در حقیقت، شهید آیت‌الله رئیسی یک مکتب مدیریتی خاص ارائه داد که باید به‌عنوان الگوی ارزشمند مورد توجه قرار گیرد و در سطح کشور برجسته شود.

چه نقطه‌نظری از دوران حضور شهید آیت‌الله رئیسی در قوه قضائیه دارید؟

من در دوران قوه قضائیه نیز با شهید رئیسی در ارتباط بودم و چند نکته مهم درباره فعالیت‌های ایشان قابل ذکر است. ایشان جلسات متعددی پیرامون تنظیم سیاست‌های قضایی و اسلامی برگزار می‌کردند که بنده نیز در برخی از آنها حضور داشتم. این جلسات با نگاهی عمیق به الزامات حاکمیت و نظام اسلامی در زمینه حقوق و قضا برگزار می‌شد. شهید رئیسی تحول قضایی را با جدیت دنبال می‌کرد و توجه ویژه‌ای به پژوهش‌های فقهی و حقوقی داشت؛ پژوهش‌هایی که می‌توانستند تأثیر عملی و اجرایی در نظام قضایی کشور داشته باشند. ایشان همچنین به مسائل اقتصادی توجهی خاص نشان می‌دادند و در راستای رونق اقتصادی، راهاندازی کارخانه‌های تعطیل‌شده را یکی از اولویت‌های خود قرار داده بودند. یکی از رویکردهای مهم ایشان، استفاده از ظرفیت‌های مردمی برای پیشگیری از وقوع جرم و حل مسائل قضایی بود. این نگاه مردمی در تمام دوران مسئولیت ایشان، از دادستانی تا معاون اولی و ریاست قوه قضائیه مشهود بود. شهید رئیسی با روحیه‌ای مخلصانه و مجاهدانه، همراه با اشراف بالا بر مسائل حقوقی و قضایی، امور را با مشورت پیش می‌بردند. روش مدیریتی ایشان مبتنی بر دقت، کار جمعی و تلاش مستمر برای اصلاح و بهبود روندهای قضایی بود.

به نظر شما رویکرد شهید آیت‌الله رئیسی در مبارزه با فساد در قوه قضائیه چگونه بود؟

مبارزه با فساد و عدالت‌گرایی در دوران مدیریت شهید آیت‌الله رئیسی به یک گفت‌مان فراگیر تبدیل شد. ایشان در این مسیر با هیچ‌کس تعارف نداشتند و رویکردشان بر اساس قانونمداری، شفافیت و قاطعیت بنا شده بود. در رسیدگی به پرونده‌های مهم، با جدیت و بدون ملاحظات شخصی عمل می‌کردند. برخورد قاطع ایشان با مفسدات اقتصادی و اداری، نشان‌دهنده عزم راسخ‌شان برای اجرای عدالت بود. در دوران ریاست ایشان بر قوه قضائیه، تلاش‌های گسترده‌ای برای اصلاح روندهای فسادزا، تقویت نظارت‌ها و استفاده از ظرفیت‌های مردمی برای شناسایی و مقابله با فساد صورت گرفت. شهید رئیسی معتقد بودند عدالت باید به‌صورت ملموس در جامعه اجرا شود، نه صرفاً در قالب شعار. بر همین اساس، سیاست‌های قضایی را به گونه‌ای تنظیم کردند که مبارزه با فساد ساختاری و

فراگیر باشد و مردم تأثیرات آن را احساس کنند. آیا در دوران ریاست جمهوری شهید آیت‌الله رئیسی با ایشان ارتباط داشتید؟ اگر خاطره‌ای دارید، برای ما بیان کنید.

شهید رئیسی هیچ انگیزه شخصی برای داوطلب شدن در انتخابات ریاست جمهوری نداشت، مهم‌ترین دغدغه ایشان، خدمت به امام رضا (ع) بود، حتی در دوران قوه قضائیه نیز همین نگاه را داشتند، اما شرایط کشور، مسائل حل‌نشده و عدم‌جماع نیروهای انقلابی، ایشان را به پذیرش این مسئولیت سنگین سوق داد. من جلسات متعددی با ایشان داشتم، هم قبل و هم بعد از انتخابات و در بسترسازی برخی برنامه‌ها همراه ایشان بودم. ایشان بارها تأکید می‌کرد که با هیچ حزب سیاسی وارد عرصه نشده و قصد تشکیل حزب ندارم. تصمیمات مدیریتی ایشان بر اساس شایسته‌سالاری بود و افرادی که در دولت به‌عنوان وزیر یا مدیر انتخاب شدند، بر اساس توانمندی‌های‌شان برگزیده شدند، نه بر مبنای تعلقات حزبی. شهید رئیسی بازرسی و مبارزه با فساد را در اولویت قرار داده بودند و توجه ویژه‌ای به رفع محرومیت داشتند. برای پیگیری امور کشور، پنج‌شنبه و جمعه‌ها را به سفرهای ریاست جمهوری اختصاص داده بودند. ایشان شخصیتی خستگی‌ناپذیر داشتند، همیشه با روحیه‌ای پر نشاط و انگیزه‌ای بالا فعالیت می‌کردند. در جلسات خصوصی نگاه ایشان به مسائل کشور بسیار حساب‌شده و دقیق بود. هم‌افزایی بین نهادهای مختلف و استفاده بهینه از ظرفیت‌های دولتی و مردمی، یکی از ویژگی‌های بارز مدیریتی ایشان بود. ایشان نسبت به ناکارآمدی و سستی در مدیریت حساسیت بالایی داشتند. یک خاطره جالب از ایشان دارم: یک روز جمعه، هنگام رسیدن به فرودگاه تهران، به ایشان زنگ زدم و گفتم که می‌خواهم شما را ببینم. بلافاصله پرسیدند: «کجایی؟» وقتی گفتم فرودگاه هستم، پاسخ دادند: «همین الان بیا!» آن روز قبل از نماز جمعه بود و ایشان پیش از دیدار با من، جلسه‌ای با وزیر علوم و پیش از آن با وزیر نفت داشتند. نشان می‌داد که ایشان لحظه‌ای برای استراحت نمی‌گذاشتند و تمام وقت خود را صرف امور کشور می‌کردند. علاوه بر این، شهید رئیسی شخصیتی متعبد و اهل دعا و عبادت بودند. پس از شهادت سردار قاسم سلیمانی، آرزوی شهادت در ایشان پررنگ‌تر شد. از تباطؤ نزدیکی با محور مقاومت داشتند و پیگیر مسائل مرتبط با آن بودند. ایشان علاقه‌مند به حضور در مشهد و آستان قدس رضوی بودند و نسبت به فرماندهان شهیدی که به درجه رفیع شهادت نائل شدند، توجه خاصی داشتند.